

หลักสูตรการแพทย์พื้นบ้านไทย : การเหยียบเหล็กแดง

คณะกรรมการสภาการแพทย์แผนไทย

อนุมัติ

ในการประชุม ครั้งที่ ๘/๒๕๖๔ วันที่ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๔

พลเรือเอก

(ชาญชัย เจริญสุวรรณ)

นายกสภาการแพทย์แผนไทย

๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕

หลักสูตรหัตถการทางการแพทย์แผนไทย: เหยียบเหล็ก

๑. ชื่อหลักสูตร

(ภาษาไทย)

หลักสูตรหัตถการทางการแพทย์แผนไทย: เหยียบเหล็ก

(ภาษาอังกฤษ)

Thai folk medicine programe (Yeap Lek Daeng for therapy)

๒. ชื่อประกาศนียบัตร หลักสูตรหัตถการทางการแพทย์แผนไทย: เหยียบเหล็ก

ป.พท : เหยียบเหล็ก

๓. หน่วยงานที่รับผิดชอบ สภาการแพทย์แผนไทย

๔. หลักการและเหตุผล

ด้วยสภาการแพทย์แผนไทย ได้เล็งเห็นความสำคัญของการดูแลสุขภาพด้วยวิธีการแพทย์พื้นบ้านไทย ซึ่งการแพทย์พื้นบ้านไทยมีบทบาทในการดำรงชีวิตประจำวันของคนไทยมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันที่นับวันจะมีความสำคัญต่อชีวิตและสังคมของคนไทยมากขึ้น จึงมีความจำเป็นในการร่วมมือเพื่อพัฒนาหลักสูตรหัตถการทางการแพทย์แผนไทย ด้านการแพทย์พื้นบ้านไทย: เหยียบเหล็ก ให้ผู้ที่สนใจนำไปเป็นแนวทางปฏิบัติในการอบรม ให้ความรู้สำหรับผู้สนใจด้านการแพทย์พื้นบ้านไทยและเมื่อผ่านการอบรมตามหลักสูตรที่กำหนดผู้ผ่านการอบรม มีความรู้ความสามารถและสร้างความเชื่อมั่นที่จะเป็นผู้ให้บริการเหยียบเหล็ก ภายใต้อุปการะของวิชาชีพการแพทย์แผนไทย ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และถูกต้องตามกฎหมาย ทั้งนี้เพื่ออนุรักษ์ไว้ซึ่งการดูแล รักษาผู้ป่วยตามกรรมวิธีการแพทย์แผนไทย และลดดุลการค้าในการสั่งยาจากต่างประเทศ โดยใช้กรรมวิธีการแพทย์แผนไทยในการดูแลสุขภาพ สภาการแพทย์แผนไทย จึงได้จัดทำหลักสูตรการแพทย์พื้นบ้านไทย: เหยียบเหล็ก เพื่อเป็นแนวทางและต้นแบบในการปฏิบัติด้านการแพทย์พื้นบ้านไทยเพื่อพัฒนาวิชาชีพการแพทย์แผนไทยต่อไป

หลักสูตรนี้เน้นความสำคัญในการพัฒนางานด้านบริการการแพทย์แผนไทย โดยเสริมสร้างศักยภาพ ผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทย และตอบสนองความต้องการของผู้มารับบริการในระบบสุขภาพของประเทศ โดยจัดให้มีการฝึกปฏิบัติงานในหน่วยงานสถานบริการด้านการแพทย์แผนไทยของรัฐบาลและเอกชน ที่มีองค์ความรู้ ความชำนาญ มีประสบการณ์ และเชี่ยวชาญในการบำบัดรักษาด้วยกรรมวิธีการแพทย์แผนไทย เพื่อให้ผู้ฝึกปฏิบัติ เกิดการเรียนรู้ มีประสบการณ์ ความชำนาญสามารถนำไปใช้ในการบำบัดรักษาภายใต้ผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทย ได้จริง

๕. นิยามปฏิบัติการ เหยียบเหล็ก ในที่นี้หมายรวมถึง เหยียบเหล็ก ย่ำข้าง/เหยียบข้าง เหยียบไฟ เหยียบฉ่า หนาบเหล็ก ตบเหล็ก ตามค่านิยมของประกาศ แนบท้ายหลักสูตร

/อ. ...

หน้า ๑

๖. วัตถุประสงค์ของหลักสูตร

- ๖.๑ สามารถอธิบายหลักการและทฤษฎีเหยียบเหล็กเพื่อการส่งเสริม ป้องกัน บำบัดรักษา และการฟื้นฟูสุขภาพ
- ๖.๒ มีความรู้ความเข้าใจการบำบัดและทักษะเหยียบเหล็ก สามารถปฏิบัติเหยียบเหล็กได้อย่างถูกวิธี
- ๖.๓ มีความรู้ ความเข้าใจ สามารถอธิบายเกี่ยวกับกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับและจรรยาบรรณที่เกี่ยวข้องกับเหยียบเหล็ก
- ๖.๔ สามารถเป็นผู้ให้บริการ ภายใต้ผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทย
- ๖.๕ มีทัศนคติที่ดีเกี่ยวกับเหยียบเหล็ก
- ๖.๖ มีคุณธรรม จริยธรรม มารยาทในการประกอบอาชีพด้านเหยียบเหล็ก

๗. สถานศึกษา

เป็นสถานที่ สถาบัน สถานพยาบาลหรือหน่วยงานที่สภาการแพทย์แผนไทยให้การรับรอง

๘. คุณสมบัติคณาจารย์ผู้ทำการสอน (ตามเอกสารแนบท้ายหลักสูตร)

จำนวนผู้เข้าเรียน/ครั้ง --> จำนวนผู้เข้าเรียนไม่เกิน ๔๐ คน

สัดส่วนวิทยากรต่อผู้เรียน --> ทฤษฎี ๑ : ๔๐ และปฏิบัติ ๑ : ๑๐

๙. คุณสมบัติผู้เรียน

๙.๑ อายุไม่ต่ำกว่า ๒๐ ปี

๙.๒ เป็นผู้ที่มีสุขภาพร่างกายและจิตใจไม่เป็นอุปสรรคต่อการอบรมและปฏิบัติงาน

๙.๓ ต้องสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการแพทย์แผนไทยหรือสาขาการแพทย์แพทยไทย

ประยุกต์ หรือหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพการแพทย์แผนไทยด้านเวชกรรมไทย หรือประกาศนียบัตรวิชาชีพการแพทย์แผนไทยด้านการนวดไทย ๘๐๐ ชั่วโมง หรือเทียบเท่าที่สภาการแพทย์แผนไทยรับรองเป็นบุคคลที่จบหลักสูตรระดับปริญญาตรีขึ้นไปในหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับการแพทย์แผนไทย และได้รับใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทยด้านเวชกรรมไทย และด้านการนวดไทย

๙.๔ ต้องสำเร็จการอบรมหลักสูตรผู้ช่วยแพทย์แผนไทย หรือประกาศนียบัตรวิชาชีพ การแพทย์แผนไทย ด้านการนวดไทย ๘๐๐ ชั่วโมง หรือเทียบเท่าที่สภาการแพทย์แผนไทยรับรองเป็นบุคคลที่จบหลักสูตรระดับปริญญาตรีขึ้นไปในหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับการแพทย์แผนไทย แต่ยังไม่ได้รับใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทย ให้ปฏิบัติงานภายใต้ผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทย

๑๐. การจัดเวลาและตารางสอน

ให้เป็นไปตามสถานที่/ สถานพยาบาล/ หน่วยงานที่ขอรับรองหลักสูตรกำหนดและเป็นการจัดการเรียนการสอนต่อเนื่อง ตามลำดับในภาคทฤษฎี ภาคปฏิบัติ ภาคสนาม ทั้งนี้โดยให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลา ๓ เดือน

๑๑. ระยะเวลาการศึกษา

ระยะเวลาการศึกษารวมทั้งสิ้น ๑๐๐ ชั่วโมง จำแนกเป็น

ภาคทฤษฎี	จำนวนไม่น้อยกว่า	๑๘	ชั่วโมง
ภาคปฏิบัติ	จำนวนไม่น้อยกว่า	๔๒	ชั่วโมง
การฝึกปฏิบัติภาคสนาม	จำนวนไม่น้อยกว่า	๔๐	ชั่วโมง
	รวม	๑๐๐ (๑๘-๘๒)	ชั่วโมง
กรณีศึกษา	จำนวน	๑	ราย
การฝึกปฏิบัติภาคสนาม	จำนวนไม่น้อยกว่า	๒๐	ราย

๑๒. ตำรา/หนังสือ ที่ใช้ประกอบการเรียนการสอน

หนังสือการเหยียบเหล็ก ผู้เขียน กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก

๑๓. อุปกรณ์และสื่อการสอน

สื่อหรืออุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียนการสอน ได้แก่ โปสเตอร์, สไลด์, วิตทัศน์, หุ่นการศึกษา เป็นต้น

๑๔. การประเมินผลการศึกษา

๑๔.๑ ภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ประเมินผลรายวิชาด้วยข้อสอบอัตนัย และ/หรือปรนัย

๑๔.๒ การฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ประเมินตามแบบประเมินผลการฝึกปฏิบัติ และการเขียนรายงานกรณีศึกษา

๑๕. การสำเร็จการศึกษา

๑๕.๑ จะต้องใช้เวลาเรียนภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติไม่น้อยกว่าร้อยละ ๘๐ ของเวลาเรียน

๑๕.๒ เกณฑ์การตัดสินต้องผ่านการทดสอบภาคทฤษฎีด้วยคะแนนไม่น้อยกว่าร้อยละ ๖๐ และภาคปฏิบัติคะแนนไม่น้อยกว่าร้อยละ ๘๐

๑๖. โครงสร้างหลักสูตร

๑๖.๑ หมวดวิชาความรู้พื้นฐาน	๑๕(๑๐-๕)	ชั่วโมง
๑๖.๒ หมวดวิชาความรู้เฉพาะสาขา	๓๕(๑๐-๒๕)	ชั่วโมง
๑๖.๓ หมวดการฝึกปฏิบัติภาคสนาม	๕๐(๐-๕๐)	ชั่วโมง
รวมทั้งหมด	๑๐๐(๒๐-๘๐)	ชั่วโมง

๑๗. แนวสั้งเขปรายวิชา

๑๗.๑ หมวดวิชาความรู้พื้นฐาน

๑๕ (๑๐-๕) ชั่วโมง

๑) กายวิภาคศาสตร์เกี่ยวกับกระดูก เส้นเอ็นและกล้ามเนื้อทั่วร่างกาย ๗ (๗-๐) ชั่วโมง
รูปร่าง ลักษณะ ที่ตั้ง หน้าที่ วิธีการทำงาน ของอวัยวะต่าง ๆ ตามระบบของร่างกายได้แก่ ระบบกระดูก
ข้อต่อ และกล้ามเนื้อ ระบบประสาท ระบบไหลเวียนโลหิต ระบบทางเดินอาหาร ระบบสืบพันธุ์ การทำงานของ
อวัยวะในระบบต่าง ๆ ของร่างกาย ตามความสัมพันธ์ในแต่ละส่วนที่สอดคล้องกับตำแหน่งของการเหยียบเหล็ก
ข้อควรระวังในการเหยียบเหล็ก

๒) กฎหมายและจรรยาบรรณวิชาชีพ

๑ (๑-๐) ชั่วโมง

ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมาย จรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ การสร้างเสริมคุณธรรม ประวัติกฎหมาย
ควบคุมวิชาชีพที่เกี่ยวกับการแพทย์ สารสำคัญของพระราชบัญญัติวิชาชีพการแพทย์แผนไทย และกฎหมายที่
เกี่ยวข้องและบทกำหนดลงโทษของกฎหมาย หลักจริยธรรม ศีลธรรมและกิริยามารยาทที่เกี่ยวข้องกับด้านการ
เหยียบเหล็ก พระราชบัญญัติยา พระราชบัญญัติสถานพยาบาล พระราชบัญญัติคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญา
การแพทย์แผนไทย พระราชบัญญัติผลิตภัณฑ์สมุนไพร กฎกระทรวง ประกาศและระเบียบอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

๓) ธรรมะกับสมาธิเพื่อสุขภาพและการปฏิบัติงาน (สวดมนต์, ทำสมาธิ)

๑ (๑-๕) ชั่วโมง

การฝึกปฏิบัติธรรมด้วยการสวดมนต์และนั่งสมาธิ เพื่อการเรียนรู้ถึงวิธีการนำเข้าสู่สมาธิที่มีผลต่อสุขภาพ
และการปฏิบัติงาน ฝึกปฏิบัติกายบริหารแบบไทยด้วยท่าฤๅษีดัดตน

๔) แนวคิดทฤษฎีการแพทย์แผนไทยและการแพทย์พื้นบ้าน

๑ (๑-๐) ชั่วโมง

การวิเคราะห์ธาตุสมุฏฐานการเกิดโรค กับความสัมพันธ์ระหว่างฤดูกาล อายุ เวลา สถานที่ อาหารและ
พฤติกรรม การเกิดโรค และพิธีกรรมท้องถิ่น

๑๗.๒ หมวดวิชาความรู้เฉพาะสาขา

๓๕ (๑๐-๒๕) ชั่วโมง

๑) ประวัติและความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการเหยียบเหล็ก

๑ (๑-๐) ชั่วโมง

ประวัติความเป็นมาของการเหยียบเหล็ก และความหมายของการเหยียบเหล็ก

๒) ความรู้พื้นฐานการเหยียบเหล็ก

๑๐ (๓-๗) ชั่วโมง

หมอนวดไทยให้ค่านิยามลักษณะของแนวเส้นนวด และจุดนวดในการเหยียบเหล็ก การเรียนรู้วิธีการตรวจ
ร่างกายก่อนและหลังการเหยียบเหล็ก เพื่อบรรเทาอาการปวดเมื่อยทั่วไป ในท่านอนหงาย นอนตะแคง ข้อห้ามข้อ
ควรระวัง รวมไปถึงประโยชน์การเหยียบเหล็ก

๓) เทคนิคและวิธีการเหยียบเหล็กตามส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย

๖ (๒-๔) ชั่วโมง

การเหยียบเหล็กตามจุดและแนวกล้ามเนื้อจุดรักษา เส้นเอ็นและกล้ามเนื้อ เทคนิคการลงน้ำหนัก ทิศทาง
แรงกดขนาดตามลำดับขั้นตอนของการเหยียบเหล็ก

๔) ความรู้เกี่ยวกับเส้นประธาน ๑๐ ๑๓ (๓-๑๐) ชั่วโมง
การฝึกปฏิบัติและการเรียนรู้วิธีการนวดตามแนวเส้นประธาน ๑๐ ทางเดินเส้นประธาน ๑๐

๕) การบันทึกผลการเหยียบเหล็กและสรุปผล ๕ (๑-๔) ชั่วโมง
บันทึกการซักประวัติ การตรวจรักษาวินิจฉัยเบื้องต้น การให้การรักษา การให้คำแนะนำ โดยใช้ แบบ
บันทึกผลก่อนและหลังการเหยียบเหล็กที่กำหนด

๑๗.๓ หมวดการฝึกปฏิบัติภาคสนาม

๕๐ (๐-๕๐) ชั่วโมง

การฝึกปฏิบัติในสถานพยาบาลหรือหน่วยงานที่กรมสนับสนุนบริการสุขภาพฯ เห็นชอบ จำนวน ๑๐ ราย

โครงสร้างหลักสูตรหลักสูตรการทางการแพทย์แผนไทย: เหยียบเหล็ก

รายวิชา	จำนวนชั่วโมง		
	ทฤษฎี	ปฏิบัติ	รวม
๑. หมวดวิชาความรู้พื้นฐาน			
๑.๑ กายวิภาคศาสตร์เกี่ยวกับ กระดูก เส้นเอ็นและกล้ามเนื้อทั่วร่างกาย	๗	-	๗
๑.๒ กฎหมายและจรรยาบรรณวิชาชีพ	๑	-	๑
๑.๓ ธรรมะกับสมาธิเพื่อสุขภาพและการปฏิบัติงาน (สวดมนต์, ทำสมาธิ)	๑	๕	๖
๑.๔ แนวคิดทฤษฎีการแพทย์แผนไทยและการแพทย์พื้นบ้าน	๑	-	๑
๒. หมวดวิชาความรู้เฉพาะสาขา			
๒.๑ ประวัติและความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการเหยียบเหล็ก	๑	-	๑
๒.๒ พื้นฐานการเหยียบเหล็ก	๓	๗	๑๐
๒.๓ เทคนิคและวิธีการเหยียบเหล็กตามส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย	๒	๔	๖
๒.๔ ความรู้เกี่ยวกับเส้นประธาน ๑๐	๓	๑๐	๑๓
๒.๕ การบันทึกผลการเหยียบเหล็ก และสรุปผล	๑	๔	๕
๓. หมวดการภาคฝึกปฏิบัติ			
	-	๕๐	๕๐
รวมทั้งสิ้น	๒๐	๕๐	๑๐๐

หมายเหตุ

๑.จัดให้มีวิชาให้คำปรึกษาสำหรับนักศึกษา ๒ ชั่วโมง เนื้อหารายวิชาประกอบไปด้วยความสำคัญ และประโยชน์การให้คำปรึกษา กระบวนการ การสำรวจ การทำความเข้าใจ สาเหตุและความต้องการ การวางแผน แก้ไขปัญหาต่าง ๆ และการให้คำแนะนำ อาจมีการเปลี่ยนแปลงตามความเหมาะสม

๒.จัดให้มีพิธีครอบครูก่อนการฝึกอบรมเพื่อสืบทอดภูมิปัญญาการแพทย์พื้นบ้าน

๓.จัดให้มีการฝึกฤกษ์ตัดตน

คุณสมบัติวิทยากรหลักสูตรหัตถการทางการแพทย์แผนไทย : เหยียบเหล็ก

หมวดวิชา	จำนวนชั่วโมง		รวม	ผู้สอนภาคทฤษฎี	ผู้สอนภาคปฏิบัติ
	ทฤษฎี	ปฏิบัติ		คุณวุฒิ	คุณวุฒิ
๑. หมวดวิชาความรู้พื้นฐาน	๑๐	๕	๑๕		
๑.๑ กายวิภาคศาสตร์เกี่ยวกับกระดูก เส้นเอ็นและกล้ามเนื้อทั่วร่างกาย	๗	-	๗	- ปริญญาแพทยศาสตรบัณฑิต - ปริญญาพยาบาลศาสตร์ หรือเทียบเท่า - ปริญญาวิทยาศาสตร์บัณฑิต (กายภาพบำบัด) - ปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต (สาขาเกี่ยวกับสุขภาพ) - ปริญญาสาธารณสุขศาสตรบัณฑิต - ปริญญาการแพทย์แผนไทยประยุกต์บัณฑิต - ปริญญาการแพทย์แผนไทยบัณฑิต - หมอพื้นบ้านหรือผู้ทรงคุณวุฒิที่กรมการแพทย์แผนไทยฯ หรือสภาการแพทย์แผนไทยเห็นชอบ	- ปริญญาแพทยศาสตรบัณฑิต - ปริญญาพยาบาลศาสตร์ หรือเทียบเท่า - ปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต (กายภาพบำบัด) - ปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต (สาขาเกี่ยวกับสุขภาพ) - ปริญญาสาธารณสุขศาสตรบัณฑิต - ปริญญาการแพทย์แผนไทยประยุกต์บัณฑิต - ปริญญาการแพทย์แผนไทยบัณฑิต - หมอพื้นบ้านหรือผู้ทรงคุณวุฒิที่กรมการแพทย์แผนไทยฯ หรือสภาการแพทย์แผนไทยเห็นชอบ
๑.๒ กฎหมายและจรรยาบรรณวิชาชีพ	๑	-		- ศึกษานิติศาสตรบัณฑิต - ปริญญาการแพทย์แผนไทยบัณฑิต	
๑.๓ ธรรมะกับสมาธิเพื่อสุขภาพ (สวดมนต์, ทำสมาธิ)	๑	๕		ผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับธรรมะและสมาธิ	ผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับธรรมะและสมาธิ
๑.๔ แนวคิดทฤษฎีการแพทย์แผนไทยและการแพทย์พื้นบ้าน	๑	-		- ปริญญาการแพทย์แผนไทยประยุกต์บัณฑิต(ต้องมีเอกสารหลักฐานแสดงความรู้และประสบการณ์การแพทย์พื้นบ้าน) - ปริญญาการแพทย์แผนไทยบัณฑิต (ต้องมีเอกสารหลักฐานแสดงความรู้และประสบการณ์การแพทย์พื้นบ้าน) - ผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทย ด้านการนวดไทย(ต้องมีเอกสารหลักฐานแสดงความรู้และประสบการณ์การแพทย์พื้นบ้าน) - ผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทย ด้านเวชกรรมไทย(ต้องมีเอกสารหลักฐานแสดงความรู้และประสบการณ์การแพทย์พื้นบ้าน)	

หมวดวิชา	จำนวนชั่วโมง		รวม	ผู้สอนภาคทฤษฎี	ผู้สอนภาคปฏิบัติ
	ทฤษฎี	ปฏิบัติ		คุณวุฒิ	คุณวุฒิ
๒. หมวดวิชาความรู้เฉพาะสาขา	๑๐	๒๕	๓๕		
๒.๑ ประวัติและความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับเหยียบเหล็ก	๑	-	๑	- ปริญญาการแพทย์แผนไทยประยุกต์บัณฑิต ที่มีประสบการณ์หรือได้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาการเหยียบเหล็ก	
				- ปริญญาการแพทย์แผนไทยบัณฑิต ที่มีประสบการณ์หรือได้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาการเหยียบเหล็ก	
				- ผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทยด้านการนวดไทย ที่มีประสบการณ์หรือได้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาการเหยียบเหล็ก	
				- ผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทยด้านเวชกรรมไทย ที่มีประสบการณ์หรือได้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาการเหยียบเหล็ก	
				- หมอพื้นบ้านหรือผู้ทรงคุณวุฒิที่กรมการแพทย์แผนไทยฯ หรือสภาการแพทย์แผนไทยเห็นชอบ	
๒.๒ ความรู้พื้นฐานเหยียบเหล็ก	๓	๗	๑๐	- ปริญญาการแพทย์แผนไทยประยุกต์บัณฑิต ที่มีประสบการณ์หรือได้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาการเหยียบเหล็ก	- ปริญญาการแพทย์แผนไทยประยุกต์บัณฑิต ที่มีประสบการณ์หรือได้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาการเหยียบเหล็ก
				- ปริญญาการแพทย์แผนไทยบัณฑิต ที่มีประสบการณ์หรือได้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาการเหยียบเหล็ก	- ปริญญาการแพทย์แผนไทยบัณฑิตที่มีประสบการณ์หรือได้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาการเหยียบเหล็ก
				- ผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทยด้านการนวดไทย ที่มีประสบการณ์หรือได้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาการเหยียบเหล็ก	- ผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทย ด้านการนวดไทย ที่มีประสบการณ์หรือได้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาการเหยียบเหล็ก
				- ผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทยด้านเวชกรรมไทย ที่มีประสบการณ์หรือได้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาการเหยียบเหล็ก	- ผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทยด้านเวชกรรมไทย ที่มีประสบการณ์หรือได้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาการเหยียบเหล็ก
				- หมอพื้นบ้านหรือผู้ทรงคุณวุฒิที่กรมการแพทย์แผนไทยฯ หรือสภาการแพทย์แผนไทยเห็นชอบ	- หมอพื้นบ้านหรือผู้ทรงคุณวุฒิที่กรมการแพทย์แผนไทยฯ หรือสภาการแพทย์แผนไทยเห็นชอบ

หมวดวิชา	จำนวนชั่วโมง		รวม	ผู้สอนภาคทฤษฎี	ผู้สอนภาคปฏิบัติ
	ทฤษฎี	ปฏิบัติ		คุณวุฒิ	คุณวุฒิ
๒.๕ การบันทึกผลการเทียบ เหล็ก	๑	๔	๕	- ปริญญาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ บัณฑิต ที่มีประสบการณ์หรือได้รับการ ถ่ายทอดภูมิปัญญาการเทียบเหล็ก	- ปริญญาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ บัณฑิต ที่มีประสบการณ์หรือได้รับการ ถ่ายทอดภูมิปัญญาการเทียบเหล็ก
				- ปริญญาการแพทย์แผนไทยบัณฑิต ที่มี ประสบการณ์หรือได้รับการถ่ายทอดภูมิ ปัญญาการเทียบเหล็ก	- ปริญญาการแพทย์แผนไทยบัณฑิต ที่มี ประสบการณ์หรือได้รับการถ่ายทอดภูมิ ปัญญาการเทียบเหล็ก
				- ผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทย ด้านการนวดไทย ที่มีประสบการณ์หรือ ได้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาการเทียบ เหล็ก	- ผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทย ด้านการนวดไทย ที่มีประสบการณ์หรือ ได้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาการเทียบ เหล็ก
				- ผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทย ด้านเวชกรรมไทย ที่มีประสบการณ์หรือ ได้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาการเทียบ เหล็ก	- ผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทย ด้านเวชกรรมไทย ที่มีประสบการณ์หรือ ได้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาการเทียบ เหล็ก
				- หมอพื้นบ้านหรือผู้ทรงคุณวุฒิที่ กรมการแพทย์แผนไทยฯ หรือสภา การแพทย์แผนไทยเห็นชอบ	- หมอพื้นบ้านหรือผู้ทรงคุณวุฒิที่ กรมการแพทย์แผนไทยฯ หรือสภา การแพทย์แผนไทยเห็นชอบ
๓. หมวดการฝึกภาคปฏิบัติ	-	๕๐	๕๐		
					- ปริญญาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ บัณฑิต ที่มีประสบการณ์หรือได้รับการ ถ่ายทอดภูมิปัญญาการเทียบเหล็ก
					- ปริญญาการแพทย์แผนไทยบัณฑิต ที่มี ประสบการณ์หรือได้รับการถ่ายทอดภูมิ ปัญญาการเทียบเหล็ก
					- หมอพื้นบ้านหรือผู้ทรงคุณวุฒิที่ กรมการแพทย์แผนไทยฯ หรือสภา การแพทย์แผนไทยเห็นชอบ
รวมทั้งสิ้น	๒๐	๘๐	๑๐๐		

หมายเหตุ :

เอกสารหลักฐานแสดงความรู้และประสบการณ์การแพทย์พื้นบ้าน หมายถึง

๑. คำสั่งการทำงานเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ที่ได้กำหนดเกี่ยวกับงานด้านการแพทย์พื้นบ้าน

๒. ผลงานด้านวิชาการหรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงานด้านการแพทย์พื้นบ้าน

๓. ผ่านการเรียนการสอน การอบรมทางด้านการแพทย์พื้นบ้าน

คำนิยามหลักสูตรหัตถการทางการแพทย์แผนไทย : เหยียบเหล็ก

๑. เหยียบเหล็ก เป็นรูปแบบการนวด โดยการใช้ความร้อนและแรงกดจากเท้าในการคลายเส้น โดยการใช้เท้าของผู้นวดเหยียบลงแผ่นเหล็กที่เผาไฟให้ร้อน พร้อมกับลงคาถา กำกับความร้อนของเท้า แล้วนำเท้าไปเหยียบบนอวัยวะส่วนที่ต้องการรักษา ใช้ในการรักษา กลุ่มอาการปวดกล้ามเนื้อ อัมพฤกษ์ อัมพาต
๒. ย่ำขา/เหยียบ ขาง เป็นรูปแบบการนวด โดยการใช้ความร้อนและแรงกดจากเท้าในการรักษา มีการลงคาถาดับพิษไฟ ก่อนใช้เท้าจุ่มน้ำยา (น้ำโพลหรือน้ำมันงา) เหยียบลงบนขา ที่เผาไฟจนร้อนแดง แล้วนำไปเหยียบลงบนร่างกาย หรืออวัยวะส่วนที่ต้องการรักษา เพื่อคลายเส้นและบรรเทาอาการปวด ส่วนใหญ่ใช้ในการรักษา กลุ่มอาการ ปวดกล้ามเนื้อ และเส้นเอ็น ปวดข้อ อัมพฤกษ์ อัมพาต
๓. เหยียบไฟ เป็นรูปแบบการนวด โดยการใช้เท้าเปล่าเหยียบน้ำสมุนไพรและน้ำมัน ก่อนจะใช้ฝ่าเท้าเหยียบบนแผ่นเหล็กบนกองไฟ แล้วจึงมานวดกดจุด เพื่อบรรเทาอาการ ปวดเมื่อย คลายเส้น อัมพฤกษ์ และอัมพาต
๔. เหยียบฉ่า เป็นรูปแบบการนวดโดยใช้เท้าแตะน้ำมันสมุนไพรแล้วไปแตะแผ่นเหล็ก ที่ร้อนจัดบนเตาไฟจะมีเสียงดัง “ฉ่า” จึงเรียกวิธีการนี้ว่า การเหยียบฉ่า เพื่อรักษาโรคอัมพฤกษ์ อัมพาต ปวดเมื่อยแขน ขา หรือตามร่างกายเดิมมีการรักษาที่วัดพระพรางเหลือง แหล่งเริ่มสืบทอดความรู้มาจากจังหวัดนครสวรรค์
๕. นาบเหล็ก เป็นรูปแบบการนวดที่มีลักษณะคล้ายกับการเหยียบเหล็ก โดยใช้มือหรือเท้า วางบนเหล็กที่มีความร้อน พร้อมกับบริกรรมคาถา แล้วนำมือหรือเท้าไปรีดหรือกดลงบนอวัยวะส่วนต่างๆ ของร่างกาย เพื่อรักษาอาการปวดเมื่อย กล้ามเนื้อ และช่วยให้เส้นเอ็นที่จมอยู่ลอยขึ้น
๖. ตบเหล็ก เป็นรูปแบบการนวด โดยการใช้มือตบเหล็กที่กำลังร้อนอยู่แล้วมานาบตามร่างกายของผู้ป่วย คล้ายกับการย่ำขาและเหยียบเหล็กแดงแตกต่างกันที่การตบเหล็กเป็นการใช้มือร่วมกับการนวด การใช้คาถาและการประคบด้วยน้ำสมุนไพร แต่หลักการที่ใช้ในการรักษา ยังคงเดิม คือ การใช้หลักของการนวดและการประคบร้อน เพื่อกระตุ้นการไหลเวียนเลือดและรักษาอาการปวด กล้ามเนื้อ อัมพฤกษ์ อัมพาต

ครูต้นแบบหลักสูตรหัตถการทางการแพทย์แผนไทย : เหยียบเหล็ก

๑. นายอินสม สิทิตัน จังหวัดลำพูน
๒. นายชาญวุฒิ พันธุ์สายศรี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
๓. นายสมบัติ วงษ์ขำ จังหวัดลพบุรี

